

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Zita SABULIENĖ

Vasarai

*Skrajoki su beržų sūpynėm,
Viliok rugiagėlių akim,
Plevenk su staltiesėm lininėm
Jauski saulę su širdim.*

*Plasnok virš jūros su žuvėdra,
Bėgioki pievom ir miškais
Naktim paūkauki pelėda,
Pasuok lakštingala rytais.*

*Gaivinki žemę pasikvietus
Vėjelio dvelksmą su lašais.
Auginki duonai vasarąjus,
Paženklink Jonines laužais.*

Metų sukaktys

Sukanka 90 metų, kai 1930 m. liepos 2 d. Ukmergėje mirė Vincas Grašis (gimė 1870 m. liepos 20 d. Taurapilio kaime, Tauragnų valsčiuje), kunigas, visuomenininkas, publicistas. 1926 įstojęs į marijonus, po metų buvo Ukmergės marijonų vyresnysis, dirbo lenkų gimnazijos kapelionu Ukmergėje. Nuo 1897 bendradarbiavo spaudoje, pasirašinėjo slapyvardžiais. Parašė ir išleido „Atsiminimus iš bolševikų nelaisvės“ (1927). Būdamas Lietuvių mokslo draugijos nariu, daug paaukojo įvairioms draugijoms, laikraščiams.

***

Sukanka 130 metų, kai 1890 m. liepos 11 d. Piliakalnių kaime, Veprių valsčiuje, Ukmergės apskrityje, gimė Petras Vaičiūnas, poetas, dramaturgas, teatro veikėjas, vertėjas. Mokėsi Veprių liaudies mokykloje, Ukmergės keturmetėje mokykloje, iš kurios 1905 m. pašalintas už dalyvavimą moksleivių anticariniame judėjime. Mirė 1959 m. birželio 7 d. Vilniuje. Palaidotas Rasų kapinėse.

***

Sukanka 85 metai, kai 1935 m. liepos 12 d. Saliečių kaime, Deltuvos apylinkėje, Ukmergės rajone, gimė Bronislovas Kasilis, agronomas, meteorologas. Už ilgametę rezultatų veiklą aplinkosaugos srityje, meteorologijos žinių sklaidą visuomenėje ir jų aktualizavimą šiandien pelnęs nemažai apdovanojimų.

***

Sukanka 100 metų, kai 1920 m. liepos 13 d. Bajorų kaime, Ukmergės rajone, gimė Zigmas Gaidamavičius, choro dirigentas, ilgametis vyrų choro „Sakalas“ meno vadovas ir dirigentas. Mirė 1989 m. kovo 23 d. Vilniuje.

Restauratoriai iš užmaršties prikels liturginius drabužius

Ukmergės kraštotyros muziejuje saugomi šie liturginiai drabužiai dabar yra labai prastos būklės. Jie bus restauruojami Lietuvos dailės muziejaus P. Gudyno restauravimo centre.

Vilma NEMUNAITIENĖ

Ukmergės kraštotyros muziejus ėmėsi iniciatyvos restauruoti du mūsų bažnyčių turimus liturginius drabužius – dalmatiką ir arnotą.

Arnotas (lot. ornatus – „išpuoštas“) – viršutinis puošnus kunigo drabužis, dengiantis visą kūną, dėvimas per mišias, savo forma primenantis apsiaustą. Arnotą kunigas velkasi ant visų kitų drabužių, po juo dėvi albą.

Arnotui siūti naudojamos lengvai klostėmis krentančios medžiagos. Jos būna baltos, raudonos, žalios, violetinės ir rožinės spalvų. Daug dėmesio skiriama puošybai, išpuošiant sidabru, auksu, brangakmeniais, išsiuvinėjant liturginius

simbolius ir aplikacijas.

Dalmatika – puošnus liturginis katalikų diakono, subdiakono bei vyskupo drabužis, vilkimas po amotu per šventąsias Mišias, šventimus, procesijas. Panašus į arnotą, nesusiūtais, bet susegama šonais ir susegamos rankovėmis, nešiojamas ant albos ir stulos. Nugarą ir priekį puošia juostelės. Liturgijoje pritaikytas nuo IV a. Dalmatika taip pat yra populiarus ilgas baltas romėnų viršutinis drabužis su rankovėmis, dėvimas Dalmatijoje, perimtas iš graikų, renesanso laikais gerokai sutrumpintas, o šonai ir rankovės dažnai nesusegami, siuvas iš šilko, brokato, aksomo, gausiai siuvinėjamas.

Šiam sumanymui įgyvendinti Ukmergės muziejininkai pateikė

projektą Lietuvos kultūros tarybai ir sulaukė 5 000 eurų finansavimo. Dar 500 eurų prie projekto „Dalmatikos ir arnoto restauravimas“ iš rajono biudžeto prisidės savivaldybė.

Šie drabužiai naudoti Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje XX a. pirmoje pusėje. Prieš atiduodant į muziejų, jie dūlėjo bažnyčios palėpėje. Vėliau tapo muziejaus eksponatais.

Projektą rengusi Ukmergės kraštotyros muziejaus muziejininkė Kristina Zinkevičienė pasakojo, kad mūsų muziejaus tekstilės eksponatų rekonstravimas – labai retas įvykis, tad projekto sėkmė labai džiuginanti.

Juk ateities kartoms bus perduotas istorinis XX a. pradžios liturginis paveldas su aiškia atlikimo technika, būdingais audiniais bei ornamentika.

„Dalmatika – kraštai žalsvo šilko su išsiuvinėtais pastelinių spalvų augaliniais motyvais, kurie juostomis eina skersai audinio. Per vidurį, nugaroje ir priekyje įsiūta šilko juosta, jos viduryje, baltame fone, yra žalsvų ir rusvų spalvų augaliniai motyvai, o iš kraštų – rusvos juostos. Viršuje, ties viduriu, kaklas įkriptas. Ant pečių siūlės, ties kaklu prisiūti žali kaspiniai. Vidinė pusė – rusvo lino audinio.“

Nukelta į 8 p.

Siesikų pilyje darbavosi restauratoriai

Siesikų pilyje – sieninės tapybos fragmentai.

Siesikų pilyje neseniai darbavo si UAB „Opus Optimum“ tapybos restauratorių komanda, atlikusi polichromius tyrimus.

Ukmergės kraštotyros muziejaus muziejininkas Audrys Matulaitis pasakojo, kad šiame pastate yra išlikę dideli XVII, o gal net XVI amžiaus, sieninės tapybos fragmentai.

„Restauratoriai atliko tiriamąjį tapybos zondą, fotografavo infraraudonuosiuose ir ultravioletiniuose spinduliuose, paėmė dažų ir levkaso mėginius cheminei ir spektrinei analizei“, – sakė muziejininkas.

Per mėnesį duomenys bus išanalizuoti, apibendrinti ir parengta sieninės tapybos restauravimo

programa.

Kol kas galima kalbėti tik apie preliminarius restauratorių darbo rezultatus, bet ir jie įspūdingi – didžiojoje pilies menėje rasta sieninės tapybos antikine tematika, antikinių mitų siužetai – tiesiai į akis mums žiūri mitologinis personažas, po dažų sluoksniu ištūnojęs porą šimtmečių.

„Taip rasti augaliniai motyvai

ir dvylikos mėnesių darbų ciklo iliustracijos, kurių pirminis šaltinis yra žymaus italų meistro Antonio Tempestos (1555–1630) sukurtos graviūros“, – pasakojo A. Matulaitis.

UAB „Opus Optimum“ restauratoriai šiuos darbus atliko laimėję Ukmergės savivaldybės administracijos skelbtą viešąjį pirkimą.

Nukelta į 8 p.

Restauratoriai iš užmaršties prikels liturginius drabužius

Atkelta iš 7 p.

Audiniai sudilę, sunykę, ypač šilkinės juostos ir kaspiniai. Labai nubrizgę drabužio pakraščiai, ypač aplink kaklo iškirptę ir apačios palankas.

Arnotas – juodo šilko ir šviesiai rusvo su augaliniais motyvais audinio juostomis, kurios pereina į tamsesnius tonus iki tamsiai rudos spalvos. Viskas apsiūta šviesiai gelsvos spalvos juostelėmis: kraštuose – siauresnė juostelė, viduryje – platesnė. Vidus yra juodos medvilnės, audiniai sudilę, suplyšę, nešvarūs, dėmėti, ypač šilkinis. Galai vietomis deformuoti. Ekspонатas nešvarus, labai dėmėtas, matomos gelsvos aureolės, – taip apibūdinami restauravimui ruošiami muziejaus ekspонатai.

Prieš rengiant projektą, Ukmergės kraštotyros muziejus pateikė prašymą Lietuvos dailės muziejui, kuriame prašoma sutikimo tirti ir restauruoti ekspонатus.

Lietuvos dailės muziejus prašymą patenkino. Bažnytiniai drabužiai bus restauruojami Lietuvos dailės muziejaus P. Gudyno restauravimo centre.

Bus atlikti išsamūs technologiniai tyrimai, pagal kurių rezultatus numatoma tiksliai restauravimo programa ir eiga. Ekspонатai bus nu-

fotografuoti, atlikti morfologiniai audinių pluoštų tyrimai, rūgšttingumo matavimai, metalizuotų siūlų analizė. Taip pat bus atliekamas abiejų rūbų dezinfekavimas, demontavimas, sluoksnių atskyrimas, visų audinių valymas, plovimas, dubliavimas ir tvirtinimas.

Tyrimus atliks aukščiausios kategorijos restauravimo technologė-chemikė Laima Grabauskaitė, abu ekspонатus restauruos tekstilės restauratorė-ekspertė Audronė Petroševičiūtė. Darbai turėtų būti atlikti iki šių metų pabaigos.

Abu šie liturginiai drabužiai ateityje bus eksponuojami Ukmergės kraštotyros muziejuje.

Ukmergės katalikų parapija – viena iš septynių parapijų, įsteigtų pirmaisiais Lietuvos krikšto metais Vilniaus vyskupijoje.

1387 m. Ukmergėje pastatyta viena pirmųjų Lietuvoje katalikų bažnyčių – Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia, kurios fundatoriumi tapo pats didysis Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius Jogaila su žmona Jadvyga.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Siesikų pilyje darbavosi restauratoriai

Atkelta iš 7 p.

Planuoja restauruoti

Siesikų dvaro sodybą Ukmergės rajono savivaldybė savo žinion perėmė ir kraštotyros muziejui valdyti perdavė praėjusiais metais.

Siesikų dvaro sodyba – istorijos ir kultūros paminklas, įtrauktas į neprivatizuotųjų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą. Sodybą sudaro rūmai, du gyvenamieji ir ūkinis pastatai, svirno liekanos, į sodybos tvarkymą per 20 metų investuota nemažai privačių lėšų.

Dvaro rūmai, dar vadinami pilimi, yra viena seniausių išlikusių Lietuvoje renesanso stiliaus rezidencijų.

Savivaldybė numatė rūmuose atlikti restauravimo darbus. Tačiau prieš tai buvo būtina atlikti polichrominius tyrimus – iširti dažymo sluoksnius ir nustatyti, kurie iš jų yra vertingi, meniniai bei istoriniai aspektai.

Istoriniai pastatai tiek interjeruose, tiek fasaduose buvo puošiami tapyba arba polichrominiu dekoru, tai daugiausiai priklausė nuo vyravusios tuo laikotarpiu mados ar meno tendencijų, taip pat nuo pastato paskirties.

Skirtingi puošybos elementai galėjo būti religinės ar pasaulietinės paskirties pastatų interjeruose bei eksterjeruose. Tapybinis dekoru, medžio, marmuro imitacija ar tra-

faretinė tapyba buvo dekoruojami lipdiniai, sienos, lubos, durys ir kitos interjero įrangos detalės. Kiekvienas elementas buvo kruopščiai apgalvotas, suderintas su visa dekoru koncepcija ir spalvine kompozicija. Laikui bėgant, keitėsi mados, savininkai ar santvarkos, kiekvienas naujas pokytis dažniausiai uždėdavo dar vieną dažų sluoksnį, todėl Lietuvoje išlikusi sienų tapyba slepiasi po vėlesniais dažymo sluoksniais.

Polichrominių tyrimų metu nustatomas tapybos išlikimo laipsnis ir apimtys, atlikimo technika, laikotarpis, spalvinė gama. Tiksliai surinkti duomenys suteikia galimybę atkurti pirminio interjero dekoru visumą.

Numatyti renginiai

Siesikų pilyje šiemet suplanuotos diskusijos, konferencijos, kiti renginiai. Rudenį čia vyks konferencija, kurioje visuomenei bus pristatyti restauratorių tyrimų rezultatai.

„Tai padidins pilies žinomumą. Jau dabar pastebimas žymiai išaugęs lankytojų srautas – nuo karantino pabaigos Siesikų pilis sulaukė per 2 000 lankytojų ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Italijos, Latvijos“, – pasakoja A. Matulaitis.

***

Siesikų dvaro pilis pastatyta XVI

a. pradžioje ir iki šiol išlieka vienu mistiškiausių renesansinių statinių Lietuvoje. Apie tariamą jos statytoją Gabrielių Daumantą Siesickį nėra daug informacijos. Teigiama, jog jis buvo apsišvietęs didikas, tarnavo LDK Didžiajam kunigaikščiui, Lenkijos karaliui Kazimierui Jogailaičiui ir jo sūnui Aleksandriui Jogailaičiui.

***

XVIII a. viduryje Siesikų dvarą įsigijo Konstantinas Daugėla. Ši giminė dvarą valdė iki pat nacionalizacijos 1940 m.

XIX a. viduryje tuometinis šeimininkas Dominykas Daugėla pilį rekonstravo, suteikdamas jai klasicistinių bruožų. Rūmuose jis sukaupe didelę meno dirbinių ir istorinių ekspонатų, ginklų kolekciją. Buvo įrengta ir pagoniška šventyklėlė. Deja, XX a. karų verpetuose šie turtai dingo.

Šiuo metu visiškai restauruotas pirmas pilies aukštas, antrajame vykdomi tyrimai ir restauravimo darbai.

Lankytojai įleidžiami į abu aukštus ir turi galimybę susipažinti su autentiška sienine tapyba, architektūriniais sprendimais. Rengiamos valandos trukmės ekskursijos su gidu.

Parengė Vilma Nemunaitienė

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Karantino metu – virtualios parodos ir ekskursijos

Bibliotekininkė Jurgita Mačiulienė veda nuotolinius mokymus.

Ukmergės rajono savivaldybės Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos Informacijos skyriaus vedėja Jurgita Mačiulienė buvo viena iš pirmųjų skaitmeninių įgūdžių konsultančių šalyje, karantino metu pradėjusi nuotolinius mokymus savo rajono ir visos Lietuvos gyventojams.

„Projektuose dalyvauti juk niekas neverčia – galėtum ramiai sėdėti ir nieko nedaryti, taip gal net lengviausia, tačiau neįdomu“, – sako J. Mačiulienė, kurios aktyvumas ir energija įvertinti šiemet pirmą kartą asociacijos „Langas į ateitį“ organizuotuose „Skaitmeninio konsultanto-bibliotekininko 2019“ apdovanojimuose.

Juose išrinkta 10 aktyviausių šalies apskričių bibliotekų ir jų darbuotojų už įsitraukimą į skaitmeninį raštingumą skatinančias temines akcijas, e. skautų veiklos koordinavimą, aktyvumą socialiniuose tinkluose.

Susirinkusieji noriai dalyvauja skaitmeninių įgūdžių mokymuose.

Per karantiną nesustojo

Aktyviai darbuotis J. Mačiulienė nesustojo ir karantino sąlygomis – ji buvo viena iš pirmųjų bibliotekininkių šalyje, pradėjusių rengti nuotolinius mokymus, kuriuos veda iki šiol.

Juose dalyvauja tie, kurie nori pagilinti savo skaitmeninio raštingumo įgūdžius, ir bibliotekų darbuotojai, norintys pasitobulinti. Jurgitos teigimu, nuotoliniai mokymai vyksta netgi produktyviau nei gyvai.

„Karantino metu visi turėjo kur kas daugiau laisvo laiko, kurį galėjo skirti mokymams ir diskusijoms“, – sako pašnekovė.

Pasak jos, mokymų dalyviai prisijungdavo pusvalandžiu anksčiau vien tam, kad tarpusavyje pabendrautų, kasdieninius savo reikalus aptartų.

Karantino metu žmonėms aktualiausias buvo veiklos, kuriomis galima užsiimti laisvalaikio nuotoliniu būdu: virtualios parodos,

nuotolinės transliacijos, ekskursijos ir panašiai. „Turbūt didžiausią įspūdį tiek man, tiek kitiems paliko nuotoliniu būdu transliuojami spektakliai. Štai aš pati žiūrėjau Maskvos didžiojo teatro baletą „Spragtukas“, – sako ji.

Nauda ir jaunimui

Ukmergės rajone iš viso yra 32 e. skautai, o Ukmergės viešojoje bibliotekoje jų – 9. Visoje Lietuvoje jau daugiau kaip 1 400.

14–29 metų jaunuoliai e. skautais tampa tam, kad padėtų įgyti skaitmeninių įgūdžių vyresnio amžiaus žmonėms, tačiau pašnekovė prisimena istoriją, kai buvimas e. skautu pasitarnavo ir pačiam jaunuoliui.

„Pas mus į biblioteką ateidavo vienas „blogukas“: sunkiai suvaldomas, nelankantis pamokų mokykloje. Sėdi pas mus bibliotekoje ir žaidžia kompiuterinius žaidimus. Mes jį įkalbėjome užsiregistruoti į e. skautus, vis tiek visą laiką čia

būdavo, o atėję vyresni žmonės, ko nors nežinodami, galėjo jo paklausti. Reikėtų pamatyti, kaip kantriai, prireikus pagalbos, jis aiškina žmogui, padeda“, – pasakoja bibliotekininkė.

Ieško bendravimo

Jurgita viešojoje bibliotekoje dirba jau 19 metų. „Vis pagalvoju – kaip aš čia taip ilgai vienoje vietoje? Gal dėl to, kad bibliotekoje nėra monotoniško darbo, yra galimybės save išreikšti, visos mūsų iniciatyvos yra palaikomos. Šiame darbe išmokau ir renginius organizuoti, ir kuruoti, ir rėmėjų ieškoti, nors apie tai kadaise nė nesvajojau“, – svarsto moteris.

Jurgitos teigimu, šiandien sunku ir apibrėžti, kas iš tikrųjų yra biblioteka, kai joje telpa tiek veiklų, renginių, edukacijų, iniciatyvų, projektų, tačiau mano, kad vienas iš svarbiausių dalykų, ko žmogus ateina į biblioteką, yra bendravimas. „Turiu sąrašą žmonių, kurie nori

mokytis, bet jie atsako nuotolinių mokymų, nes nori susitikti gyvai. Matau tą pokytį savo akimis: pirmosiomis dienomis žmonės būna užsidarę, sėdi prie kompiuterių, nesiryžta net puodelio kavos kartu išgerti, o vėliau susidraugauja net šeimomis, tampa poromis“, – apie bibliotekos ir jos darbuotojų indėlį, buriant bendruomenę, šypsodamasi pasakoja pašnekovė.

Projektu „Prisijungusi Lietuva“ siekiama skatinti gyventojus įgyti reikalingų įgūdžių efektyviai, saugiai ir atsakingai naudotis internetu. Jį įgyvendina Informacinės visuomenės plėtros komitetas kartu su partneriais: asociacija „Langas į ateitį“, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, Vidaus reikalų ministerija.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

